

Jindřich Bečvář

Ještě dvakrát Lewis Carroll

Učitel matematiky, Vol. 7 (1999), No. 2, 124–128

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/150984>

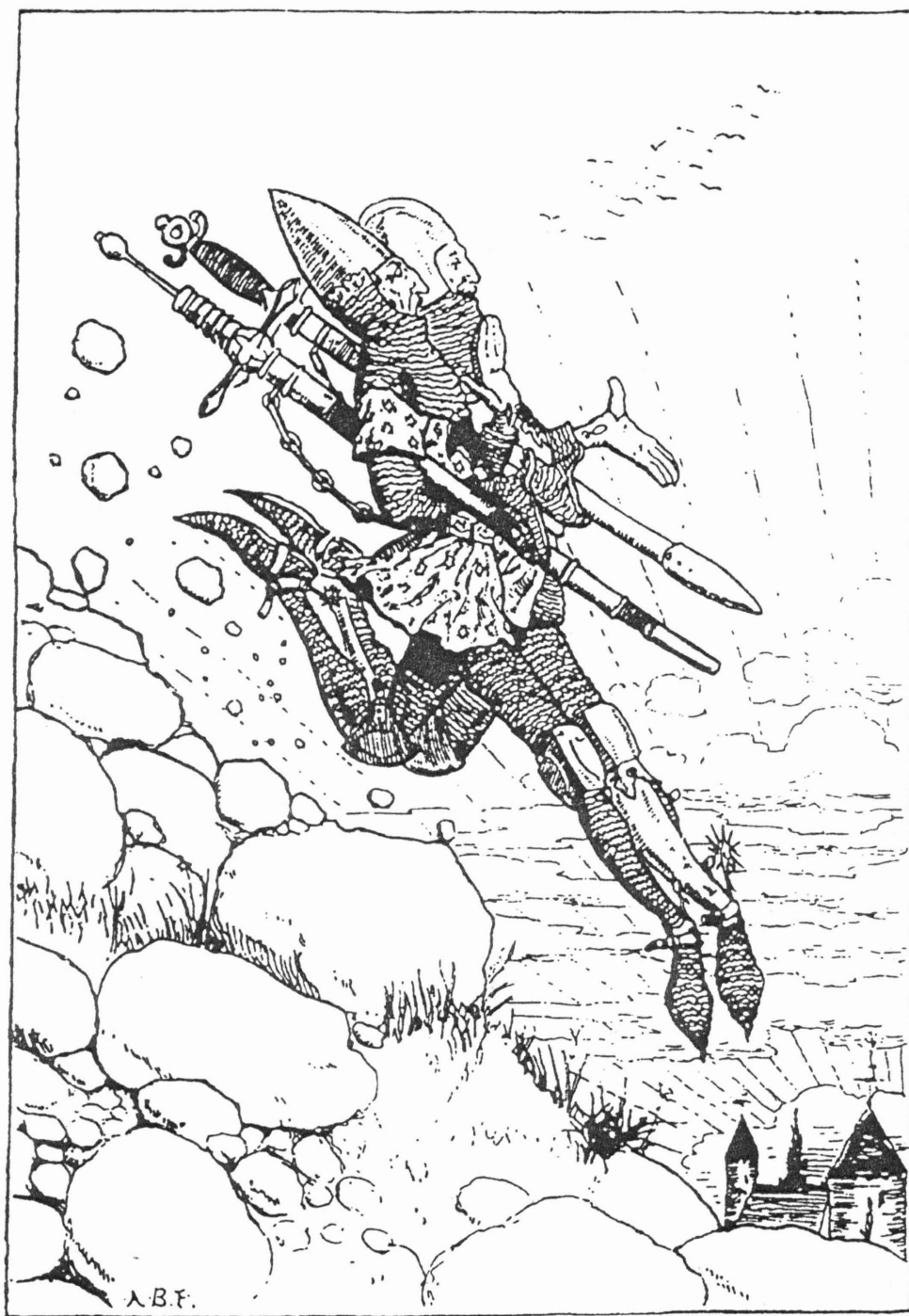
Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1999

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

... svižným tempem šesti mil za hodinu ...

JEŠTĚ DVAKRÁT LEWIS CARROLL

JINDŘICH BEČVÁŘ

O matematikovi Ch. L. Dodgsonovi alias Lewisi Carrollovi, autoru slavné *Alenky*, jsme již v *Učiteli matematiky* psali (ročník 5(1996), str. 58–64). Dnes můžeme s potěšením konstatovat, že na našem knižním trhu nacházíme další dvě knížky tohoto autora.

Nakladatelství a vydavatelství VOLVOX GLOBATOR vydalo v roce 1996 v edici ALBION Carrollův *Zamotaný příběh* (v originále *A Tangled Tale*).

První část této knížky (45 stran) sestává z deseti příběhů-zádrhelů, ve kterých jsou ukryty vtipné, více nebo méně obtížné matematické úlohy (*Vzhůru k výšinám, Příhodné příbytky, Pomatená Matylda, Hrubý odhad polohy, Křížky a kolečka, Její Pronikavá Jasnost, Drobné výdaje, De Omnibus Rebus, Had s rohama, Chelsejské loupáky*). Tato část knížky začíná básní *Mému žáku*¹ a končí lakonickým *Nazdar! Toto je konec!* Poznamenejme, že seriál deseti Carrollových zádrhelů vycházel roku 1880 v časopise *The Monthly Packet*; otištěna byla vždy i správná řešení problémů a podrobné komentáře.

Ve druhé části knížky – *Dodatek* (50 stran) – jsou uvedeny přesné formulace problémů z jednotlivých příběhů, jejich řešení, komentáře ke čtenářským řešením, odpovědi na dopisy čtenářů a seznamy úspěšných řešitelů.

Abychom vzbudili zájem našich čtenářů o tuto půvabnou Carrollovu knížku, uvedeme malý úryvek z prvního „zádrhele“, ke kterému se váže přetištěný obrázek, a posléze i matematickou formulaci úlohy (řešení přenecháme za domácí cvičení laskavým příznivcům *Učitele matematiky* i Lewise Carrollova).

---

¹ Můj milý žáku! K Tobě se obracím. / Zkrotil jsi sčítání, násobení, / porozuměl jsi složitým relacím, / schopností Tvých snad konce není. / Po staletí nechť oslavné hlasy / pějící Tvůj příběh zase a znovu, / až získáš si věhlas na věčné časy, / jenž předčí i slávu Euklidovu!

Purpurová záře červánků se již pomalu vzdávala temným stínům noci, když bylo možno zahlédnout dva pocestné, jak svižným tempem šesti mil za hodinu slézají po kostrbatém úbočí hory. Mladší poskakoval z převisu na převis s hbitostí koloucha, zatímco jeho starší společník, jehož letité údy se vyznačovaly značnou neuvolněností v těžkém kroužkovém brnění, oblíbeném mezi turisty v oné oblasti, klopýtal po jeho boku.

Jako vždy za podobných okolností, mladší rytíř prolomil mlčení první.

„Znamení tempo, pravím!“ řekl. „Vzhůru nám nebylo dáno jíti rychlostí takovou!“

„Arciže zdařilé!“ odvětil s povzdechem starší. „Do kopce trmáceli jsme se tempem pouhých tří mil v hodině.“

„A po rovině šli jsme – ?“ vyzvídal mladší rytíř; nevynikal příliš ve statistice a přenechával raději podobné detaily staršímu.

„Čtyři míle v hodině,“ odpověděl starší vyčerpaně. „Ani o unci více,“ dodal s láskou k metafoře, příznačnou pro pokročilý věk, „a ani o píd' méně!“ ... (str. 9)

Zadání. – Dva turisté strávili čas mezi třetí a devátou hodinou odpolední na procházce. Nejprve šli kus cesty po rovině, pak do kopce. Na vrcholu kopce se obrátili a po stejné cestě se vrátili zpět. Po rovině šli rychlostí čtyři míle za hodinu, do kopce tři míle za hodinu, z kopce šest mil za hodinu. Určete vzdálenost, kterou urazili. Dále určete s přesností plus minus půl hodiny čas, kdy stanuli na vrcholu kopce. (str. 53)

V závěru své knížky Lewis Carroll píše:

Než odložím pero, rád bych Ti, milý čtenáři, sdělil, že si s sebou do ústraní odnáším úsměv z Tvé tváře, kterou jsem nikdy nespatriil, a pevný stisk Tvé dlaně, kterou jsem nikdy nepocítil. Tak tedy, dobrou noc! Tak sladkou bolestí jest naše loučení, že bych Ti bez ustání říkal „Dobrou noc!“ – až do kuropění. (str. 102)

Carrollovy příběhy jsou do značné míry poetické, plné laskavého jemného humoru, který je často postaven na absurdnostech (např. ... v těžkém kroužkovém brnění, oblíbeném mezi turisty

v oné oblasti), ke kterým mají právě matematici velmi blízko. Hrdiny Carrollových příběhů jsou zajímavé milé postavičky – dva pocestní, které jsme představili ve výše uvedené ukázce, Klára navštěvující vyšší dívčí, její teta Pomatená Matylida (*Skoro nikdy nedělám takové ty věci, které se dnes očekávají od příčetných lidí.*), bratři Hugh a Lambert, jejich starý učitel a přítel přezdívaný Balbus a další. Lidský profil autora příběhů je znát i z komentářů ke čtenářským řešením, naopak sympatie čtenářů k seriálu příběhů-zádrhelů i k jejich autorovi je cítit z jejich zájmu, dopisů a nakonec i z jejich pseudonymů (Balbus, Mořský vánek, Průhledná Zuzanka, Starej kocour, Jízdní řád na rok 3000, Chlápek z nádraží atd.).

Carrollův *Zamotaný příběh* přeložil velice pěkně Luboš Pick z Matematického ústavu Akademie věd ČR. Je znát, že překládal s chutí a že je mu tvorba Lewise Carrola, jeho „staršího kolegy“, blízká. V knížce jsou otištěny ilustrace Arthura B. Frosta.

Spolu s Lewisem Carrollem doufáme, že knížka poslouží k *po-*
bavení a snad i ku vzdělání ctěných čtenářů.

V roce 1996 vyšla v nakladatelství TRIGON další Carrollova knížka, *Sylvie a Bruno*. Do češtiny ji přeložila Markéta Cukrová, obrázky jsou Harryho Furnisse. V originále byla publikována poprvé roku 1889 jako třetí Carrollův literární výtvar; popularity obou *Alenek* však nedosáhla.

Knížka má 25 kapitol; názvy první a poslední (*Méně chleba! Více daní!*, resp. *Pohled na východ*) mohou dnes v našich zeměpisných šířkách i délkách evokovat nejrůznější absurdní představy. K absurditám však měl Lewis Carroll velmi blízko a to i v této knížce.

Za chvílku byl Profesor zpátky – župan vyměnil za vojenský kabát a obul si pár velmi zvláštních bot, jejichž horní konce tvořily otevřené deštníky. „Myslíl jsem, že je budete chtít vidět,“ řekl, „to jsou boty do vodorovného počasí!“

„A jaký smysl prosím má, nosit deštníky okolo kolen?“

„Za obyčejného deště,“ připustil Profesor, „to mnoho smyslu nemá. Ale kdyby začalo pršet vodorovně, byly by zkrátka neocenitelné.“ (str. 14)

O své literární tvorbě Lewis Carroll napsal:

Všechno je zde napsáno ne pro peníze, ne pro slávu, ale pro děti, které miluji, aby jim bylo poskytnuto pár myšlenek k ukrácení hodin nevinné zábavy, které jsou samotným zosobněním Dětství; a také abych nabídl jim i ostatním několik myšlenek, které, jak se osměluji doufat, poodhrnou v rámci celkové harmonie závažnější kadence života.

Znovu si připomeňme, že Charles Lutwidge Dodgson – Lewis Carroll byl profesorem matematiky.

LITERATURA

- [1] Lewis Carroll, *Zamotaný příběh*, VOLVOX GLOBATOR, Praha, 1996.
- [2] Lewis Carroll, *Sylvie a Bruno*, TRIGON, Praha, 1996.
- [3] Lewis Carroll, *The Complete Illustrated Works of Lewis Carroll*, Chancellor Press, London, 1982.

Náš drahý čtenáři!

Neznáš-li Charlese Dodgsona,
stáhne se za Tebou opona.
Neznáš-li Lewise Carrola,
budou Tě ihned mít za nevzdělance!